

Tekézők

Hárman voltak a szobában. A főmérnök, főkönyvelő és a titkárnő. A főmérnök nyulánk, hosszú kezű, vörös hajú vékony ember, a szabványöltöny lötyögött rajta. Kevés beszédű, de hirtelen haragú, most sem szólt semmit, csak az udvarra bámult. A főkönyvelő raffinált, de igen barátságos, zsírpárnák feltűnően nagy mennyiségben tapadtak a csontjához. Sokat tudó ember benyomását keltette, 52 évével tapasztalt személyiségnek számított. Az is volt. Kék tekintetével végigpásztázta az irodát, míg végül megakadt a kristálypohárba töltött aranyos színen. A titkárnő telt idomaihoz olyan mosolyt tudott találni, amivel mindig lábba hozta a férfiakat. Két igazgatót már kiszolgált, most várta a harmadikat.

Izgatottan lesték, hogy a Volga az udvarra begördüljön. A főkönyvelő minden percen az órájára nézett, a főmérnök az új-jait tördelte. A titkárnő érdekesnek találta a szituációt.

— Biztos jó fej és nagy stílus. — Kicsit később még odabigyesztett egy mondatot: — Mert pesti — és kíváncsian a két férfira nézett. Azok egykedvűen szívták a cigarettát. Miután a főkönyvelő elnyomta a csikket, ő is megunt a nagy csendet.

— Majd meglátjuk, Gizike, jó, hogy fiatal, könnyű lesz vele szót érteni.

A kétértelmű mondat közben olyat szűrt tekintetével a főmérnökén, hogy ő sem tudta már ezt szó nélkül hagyni.

— Láttam én már éjjeliőrt napal meghalni.

Gizike hozzászokott az effajta beszédhez, bár 25 éves korára már tudta, nem ez a férfiaság jele.

A főmérnök fordult legelőször az ajtó felé, végigmérte a belépő ismerlent, aki az asztalra dobta táskáját, és néhány lépéssel az ablaknál állókhoz ért.

— Dr. Zólyomi Sándor — mutatkozott be. Különösen a doktort tartotta fontosnak, és a hangsúlyt a másik két szótól elspórolta. Keményen megszorította a férfiak kezét, miután Gizikének kezét csókolt. A vezetőhöz illő sötét-szürke öltöny volt rajta. Rövid, vállából alig kilátszó nyaka megförté karcsúságát és tagbaszakadtak látszott. A sportolókra jellemző szűkszávúsággal néhány mondat után elkészült a vezérekartól.

Az első hét úgy elszállt, mint a sóhaj. Az új főnök annyi változást hozott, hogy nyolc helyett hétre kellett járni a főmérnöknek és a főkönyvelőnek. Továbbra is csak a legszükségesebb dolgok megbeszélésére szorították. Sokat ment a műhelyekbe és még többet beszélgetett az ottani vezetőikkel.

— Te — mondta harmadik hét után a főmérnök —, minket ez az ember meszelni akar. Kezdem fölöslegesnek érezni magam.

A főkönyvelő is ezen a véleményen volt.

— Tudod mit, kérdezzük meg Gizikétől, mi az igazgató gvendége. Aztán majd a régi módon — és rákacsintott kollegájára.

Gizike széttárta a karját. — Furcsa ember az igazgató. Ott a konyka, hozzá se nyúl. Múltkor meg bementem hozzá, s egy hatalmas golyót gurított a parketton. Meg is kérdezte, tudok-e tekelni, vagy tekelni, nem emlékszem már, melyiket mondta.

— En is csak a tévében láttam — jegyezte meg a főmérnök. — Ámbár nagyon egyszerű, csak a golyót kell gurítani.

A felfedezés után két nappal homlokát törölgetve állított be kollegájához a főkönyvelő. Pupir-lája olyan nagy volt, mint az üldözött emberé, aki a félelemtől még reszketni sem mer.

— Sanyi, a cégnél senki sem tud tekelni. Hallottál már ilyet?

— Miért kéne tudni? — kérdezte vissza a főmérnök. Ámbár a műszakiak megszokott hűvös nyugalma hiányzott az arcáról.

— Igaz is, miért? — kontráztott emez rá. — De én főkönyvelőként akarok nyugdíjba menni.

— Ki akadályoz ebben? — kérdezte bizonytalan hangon.

— Hagyd már ezt az olcsó du-

mát: és ha hozzá majd az új sleppet? Másutt diploma nélkül nem keresek hatezret — hadarta. — Megtanulunk tekelni!

A főkönyvelő felkereste a városka sportköreit, de egy futball, egy pingpong és egy ökölvívőszakosztály működött csupán. Teke sehol.

Legközelebb ezzel állított be a főmérnökhöz:

— Menjünk azért el a főnökkel egyszer tekelni.

Az igazgató pulóverben úgy nézett ki, mint egy díjbírózó. Tudták, munka után közvetlenül a pályára siet, csak a pálya helyét nem ismerték. Mielőtt a Skodájába szállt volna, a főkönyvelő megszólította:

— Igazgató elvtárs, ha önnel tarthatnánk... Nekünk is jót tenne egy kis mozgás.

Sokáig úgy érezték, mintha nem egy nyelven beszélnének. Sehogy nem akart elkezdődni a társalgás. A főmérnök még az út elején szót az új termékekről, de az igazgató leintette.

— Ugyan, kollega, ne dolgozzunk már.

A főkönyvelő úgy gondolta, a tekéről illene beszélni, de mit mondjon? Közben nyugtalanul nézett ki az ablakon. Végül egy kocma előtt álltak meg. Csak inni kell, nyugtatta magát a főkönyvelő, de a jóleső érzés néhány másodpercig tartott.

— Az egész városban itt van csak tekepálya. Ilyenkor délután nincsenek vendégek — mondta az igazgató, és előre sietett.

A kocma az első világháború után nem sokkal épülhetett. A régen festett falon a légyiszok volt a minta, a tölgyfaasztalon viszont rend és tisztaság. A sötétben két viharkabátos ember itta söröskorsóból a bivalyfröcsöt. Az ivóból nyílt a pálya, az ajtó már régen letépték, mert a tartályok berozsdásodtak.

Az igazgató gyorsan atlétatrikóra vetkőzött, s kezébe vette a fagolyót, magyarázotta.

— Itt pihenem ki magam — mondta, miközben a golyó a rozszszul megvilágított pályára vége felé rohant. Egy vékony hang halatszott messziről: „három”, és a golyó gurult visszafele.

— Tízest keres óránként a srác, jó órabér egy nyolcadikosnak — mondta a harmadik dobás után, és törülközővel megtörölte a homlokát.

— No, akkor átadom — nyújtotta a golyót a főkönyvelőnek, aki olyan féltékeny fogta, mintha vízzel teli vödört tartana, s attól félne, kiborul.

A dobás a pálya közepén elhalt. Az út visszafelé kellemesebb volt. Mindketten az igazgató dobásait dicsérték.

— Ép testben, ép csak a lélek. Igazuk volt őseinknek — kontráztott rá a főkönyvelő, de amint főnöke fintorát észrevette, elhallgatott.

— Úgy tudom, a görögök mondták — javította kollegáját, s hangosabbra vette a rádiót, miközben a főkönyvelő fejében gondolatülődöz verseny kezdődött.

Az igazgató a szorongásból semmit nem vett észre, csak a széles mosolyra lett figyelmes. Amíg a főkönyvelő eddig eljutott, a kocsi alig ment két kilométert. Színtelen arcbőre némi pirt kapott, vonásai megengyhültek a hosszú feszültség után, közvetlen hangot tudott találni, olyat, mint a házastársak, akikről úgy büzlik az együtt eltöltött sok esztendő, mint a fokhagymaszag.

— Főnök, építsünk tekepályát. — A bátorságtól megijedt, se-gélykérően a főmérnökre nézett.

— Igen, igen — helvesselt az is.

— Sok a fiatal, a futballt már nem szeretik, meg aztán a tavalyi kulturális alap is megvan. Az ideihöz hozzácsávja... egy kis társadalmi munka — vette vissza a szót, s maga is meglepődött, ahogy hallotta mondatait. A hosszú csendet a motorzúgás még egyhangúbbá tette. Az igazgató, a kőszobor némaságával, egykedvűen az utat figyelte. Mikor leállította a motort, ennyit szót csak:

— Hm... Ti tudjátok — és nyitotta a kocsiajtót.

HALÁSZ MIKLÓS

Herceg Árbód

Álarcnak jó

Délben a hó éppolyan tiszta volt, mint a szívód, mért kellett mégis bemocskolnunk egymást öszinteséggel.

Mindig úgy hittem, álarcnak jó az éjszaka, s most csodálkoztam, mindent kítakar; soha nem voltam ennyire védtelen.

A hajnali vonatok ablakunk előtt vacogtak, — csak húsz méter ágyunktól a halál! — ekkor már régen elmúltunk a pörben.

Születésnapodra

Szeress. Feledni megtanít majd ébredésed. Aludj. Szeretem minden szusszanásod.

Vacogsz. Ma zamhoz vonlak még utólszor. Emlék? Újságpapírból szerkesztett fekhelyek.

Mesét? Városunk felett varjak énekeltek. Elkopsz. Mint sűrű hű szerelem szokott.

Neve? Profécíákat nem mondtam soha. Vacogsz. Nézd csak! Születésnapodra hó esett!

Múzeum, költészet, művészet

Kegyelen és kevély vagy, ó Művészet Mint özvegy, aki mind'g szűz maradt, Feléd hiába küsznek a merészek, Te téren és időn túl vársz, magad.

Kegyetlen és kevély, de hivedhez, Akik szeliden és árván, a nagy És mély magány ölen egy tiszta [hítnék Aldoznak, nekik áldott anyja vagy! (Ars longa...)]

A képtárak és a tárlatokat bemutató múzeumok szerepe jelentős az emberek eszmei, világnézeti tudatformálásában. A képzőművészeti kiállítások hatással vannak a közönség ízlésének alakulására, esztétikai fejlődésére, és a tömegek gondolkodására is. Nem véletlen, hogy a múzeumlátogatókat leggyakrabban festészet, szobrászati vagy grafikai anyag fogadja. Napjainkban, a képzőművészeti világhét után, az országos múzeumi hónap végéhez közeledve, Szegeden is örömmel tapasztalhatjuk városunk lakosságának mind nagyobb érdeklődését a kiállítások, a műalkotások iránt. Ez készlet arra, hogy sorokat idézzünk Juhász Gyula néhány szép, művészeti témájú verséből. A lírának e különös vírágaival nemcsak helyi tárlatlátogatókat szeretnénk köszönteni, de egyben példázni is valamenyíönk számára azt a felfokozott művésztrajongást, mellyel a magyar költészetben Juhász Gyula annyira egyedülálló volt.

Szűz rokonom, ki néma boltívek közt Fehéren éltél, mint Jordán hava, Ki nem kímáldt testedtől a vesszőt, Beato... voltál boldog valaha? (Beato Angelico...)

Juhász Gyula lelki-palettájának színei azok a varázslatos koleritű szavak és rímek voltak, melyekkel egy-egy költeményét, mint valami fájdalmasan szép képet, úgymond „megfestett”. Kifejezte általuk folyton változó hullámzó kedélyű érzéseit, gondolatait, melyek gyakran híres képekhez, szobrokhoz, illetve régi nagy mesterekhez, vagy éppen valamelyik hazai művészbarátjához, s ezeknek alkotásaihoz kapcsolódtak.

Mert bársöny és rongy, arany [és penész, Az udvar díszé és az utca árnya, A kerti ünnep és csapszékli mámor, Uralkodók és azarak szemé, Mind forma, szín csak, melv fakul, [lenvészük: A képek élnek hódítón, örökkön! (Velazquez halála)]

A gyakran szonettekben énekelte meg, alkotókat és alkotásokat, a grand art-nak abból az impozáns kertjéből gyűjtötte össze a festő-lelkületű Juhász Gyula, akik személyükben és műveik által a legnagyobb hatást gyakorolták rá. Jóllehet pompás csokrot tesz ki ez a költői válogatás, hiszen telve

van a tehetség és a szépség iránti rajongás öszinte csodálatával, mégsem a látványos, ünnepi alkalomra szánt színes dekoráció ez, hanem a líra és a művészet közös talajából fakadt sajátos illatú, olykor egzotikus, de mindenképpen valamiféle ritka irodalmi virágoknak tekinthetők e versek. Juhász Gyula édes-bús, a művészet parnasszusára vágó nosztalgikus poézise által a festé-

Toth Rózsa metszete

szet és szobrászat néha elérhetetlenül messze tűnő emberi és esztétikai értékeket valamenyíönk számára közelíve s élvezhetővé válnak.

Ó táj, Tahiti, Citera, Álmatlan álmom szigete, Ó vágyam ligete:

Szent televény, velem rokon, Be jó volna, túl gondokon Heverni e homokon!

(Primitív, Egy Gauguin-kép alá)

1905-től keltezhető, korai képzőművészeti írásai a budapesti egyetemi évekre esnek. Tárlatbeszámolóit és művészeti témájú verseinek szépen induló sorozatát Nagyváradon, a pezsgő szellemi életű „Körös-parti Párizs”-ban folytatta. Itt ismerkedett meg többek között Gulácsy Lajossal, a tragikus sorsú festővel, akihez megrázó erejű versei írta. Újabb képzőművészeti jellegű szonettjei kritikái-cikkei számára, a neki száműzetést jelentő máramaros-szigeti, lévai és szakolcai tanárskodásának beszűkült lehetőségei vetnek gátat. Azonban 1913-ban, amint Makóra helyeztette magát, művészeti érdeklődéséből fakadó lírája a kedvező talajon ismét kivirágzott.

Hol a magyar nap fénye kélt [ragyogva S egész világra tündökölt a vászon: Nagybánya most nincs. A sok [tarka pompa, Mit ő adott: ma csak művészi álom. (tüntek, De a magyar alföldi végtelenség (szemünknek. (Alföldi művészet)

Az általa annyira szeretett alföldi környezetben születtek legszébb tájversei, mint a Magyar táj, magyar ecsettel, a Tiszal csönd, az Őszi altató, s a többiek, melyeknek hangulati színezése, egy-egy ecsettel festett természeti-képek hatnak. Versei és prózai írásai közül sok igazolja, hogy a színes-szavak e szerelmesében egy festőművész veszett el. S hogy tényleg elveszett-e? Nem is azoknak a kifejező erejű rajzoknak jelentőségére gondolunk, melyek itt-ott lappangva, kevesek által ismertek, a költőtől származnak; hanem sokkal inkább arra a magas fokú vizuális érzékenységre, amely lehetővé tette, sőt meghatározta, hogy Juhász Gyula mondanivalói felfokozott képszerűségben jelentkezzék.

A legcsodálatosabb fényeket Akartam festeni és elborult Egész világom, No de én hiszem, Hogy valahol egyszer majd az leszek, Aki akartam lenni. Egyelőre Elszendem az életet. Csak azt mind Sajnálom, amit megfeshettem volna: A képeket. Egy egész végtelent!

(Ónarckép, Vincent van Gogh levele testvérehez. Elveszett.)

Majdnem másfél évtizede annak, hogy hazánkban minden októberben országos múzeumi és műemléki hónapot tartanak. Ebben az időszakban megelégnék az emberek érdeklődése az elmúlt korok anyagi kultúrája és művészeti emlékei iránt. Nyilvánvaló, hogy a különböző múzeumi kiállítások és tárlatvezetések, valamint szakelőadások ezekre a hetekre sűrűsödnek. Valamiféle kollektív rádöbbenés vesz ilyenkor az embereken erő, hogy azokat az értékeket, melyeket számukra a múzeumok, galériák hosszú időn át megőriztek, újra és újra felfedezzék, örüljenek nekik, s mindennapi életünket általuk szebbé, értelmesebbé tegyék. Nem kis ösztönzési nyújtath ehhez, ha a kedvelt szezedi költő, a művészimádó Juhász Gyula mind több szépségerőre, s azt dicsőítő versét megismerjük.

Mosoly, mely ezer évről néz reám, Szépség, mely ezer éven túl is él még, Törösten is derűsen büszke szépség, Könnyezve néz e szem: Ió Paean!

(Egy antik márvány torzójára) SZELESI ZOLTÁN